

Magyar Helsinki Bizottság

MAGYAR HELSINKI BIZOTTSÁG

KÖZHASZNÚ JELENTÉS A 2007-ES ÉVRŐL

- 1) A Magyar Helsinki Bizottság 1989. október 9-én alakult, 1998. szeptember 1-től kiemelkedően közhasznú egyesület.
A Bizottság 2007. évi számviteli beszámolóját külső könyvelő cég készíti.
- 2) A Bizottság költségvetési támogatást 2007. évben nem kapott.
- 3) A Bizottság cél szerinti tevékenysége keretében 2007-ben nem nyújtott pénzbeli vagy nem pénzbeli szolgáltatást.
- 4) Az Egyesület vagyoni felhasználásában veszteség nem keletkezett. A Szervezet működése eredményes volt, melyet az Egyesület nem bontott meg.
- 5) **Támogatások összege:**

ADOMÁNYOZÓ	2007
Nyílt Társadalom Intézet Alapítvány (Open Society Institute) – Intézményi támogatás a Bizottság emberi jogvédő tevékenységéhez	29 676 153,- Ft (119 462,- Eur)
Nyílt Társadalom Intézet Alapítvány (OSI) – Az Európai Bizottság Igazságügyi, Szabadság és Biztonsági Főigazgatóság AGIS programja – Hatékony Rendőrségi Eljárások Stratégiái/Magyarország	17 162 528,- Ft
TRUST (Trust for Civil Society in Central and Eastern Europe)	4 708 866,- Ft (24 990,- Usd)
Nemzeti Civil Alap (Országos Kollégium) – működési támogatás	2 000 000,- Ft
Nemzeti Civil Alap (Nemzetközi Civil Kapcsolatok Kollégiuma) – ECRE tagdíj 2007	200 000,- Ft
Nemzeti Civil Alap (Nemzetközi Civil Kapcsolatok Kollégiuma) – Részvétel az ECRE munkájában 2006. év	1 000 000,- Ft ¹
ORSZÁGOS FOGLALKOZTATÁSI KÖZALAPÍTVÁNY (OFA) – „Esélyegyenlőség a munka világában” program 2007/2008	862 250,- Ft
EURÓPAI BIZOTTSÁG, FOGLALKOZTATÁSI, SZOCIÁLIS ÉS ESÉLYEGYENLŐSÉGI FŐIGAZGATÓSÁG – Antidiszkriminációs képzéssorozat civilszervezeteknek, szakszervezeteknek és munkáltatóknak (A Human European Consultancy partnereként)	2 243 310,- Ft (9 010,- Eur)
ALTUS Global Alliance – Nemzetközi Rendőrkapitányság-látogató Hét 2006. magyarországi programja	91 307,- Ft
Európai Menekültügyi Alap – „Jogi segítségnyújtás nemzetközi védelemre szorulóknak” program	16 187 038,- Ft
Európai Menekültügyi Alap – „Jogi segítségnyújtás nemzetközi védelemre szorulóknak” 2005. évi program	744 747,- Ft (3 000,23- Eur)
ENSZ Menekültügyi Főbiztossága – „Menedékkérők hatékony jogvédelme” program	29 295 931,- Ft
IRM A „Jogi segítségnyújtás nemzetközi védelemre szorulóknak” 2007-évi programjának önerő-támogatása	2 632 287,- Ft
ProAsyl Frankfurt ICF 2 – Határon átnyúló menekültügyi hálózat és együttműködés	1 922 673,- Ft (7 837,4- Eur)
UNHCR Genfi központjának támogatása a Refugee Law Reader fenntartásához	3 654 412,- Ft
Európai Menekültügyi Alap Közösségi fellépések 2006 - A Refugee Law Reader fenntartása és fejlesztése, a közösségi joganyag megfelelő alkalmazását elősegítő képzések	17 630 877,-Ft (69 808,67- Eur)

¹ A költségek 79 %-a (786 481,- Ft) 2006-ban került kifizetésre.

Magyar Helsinki Bizottság

Európai Menekültügyi Alap Közösségi Akciók 2005 – „Monitoring Access to Territory at European Airports”, hozzáférés a menedékhelyhez az európai repülőtereken	3 947 403,- Ft (16 092,8- Eur)
Európai Menekültügyi Alap Közösségi Akciók 2005 – „COI Network III”, országinformációval kapcsolatos nemzetközi együttműködés (az Osztrák Vöröskereszt partnereként)	3 072 467,- Ft (12 488,- Eur)
Máltai Jezsuita Menekültmisszió – Tanulmány a menedékkérők fogvatartásáról az EU-ban	368 100,- Ft (1 500,- Eur)
Európai Bizottság – Country of Return Information (CRI): a Key to Return Counselling and Assistance (a Flamand Menekülttanács partnereként), hazatérési információ önkéntes hazatérők számára	534 030,- Ft
SZJA 1%	585 834,- Ft
Jutasi és Társa Ügyvédi Iroda	1 540 000,- Ft
Köves és Tsai Ügyvédi Iroda Clifford Chance	150 000,- Ft
Fischer Ádám	253 300,- Ft (1 700 Chf)
Igazságügyi Minisztérium – Jogi Segítségnyújtó Szolgálat	2 121 750,- Ft
Tagdíjból származó bevétel	38 000,- Ft
Közhasznúsági tevékenységből származó bevétel	988 338,- Ft
Egyéb támogatás (nemzetközi konferenciák utazási ktg.-e, árfolyamnyereség, kamatbevétel)	1 783 583,- Ft
Beérkezett támogatások összesen	145 395 184,- Ft
Támogatást csökkentő tételek:	
Nem felhasznált visszautalt támogatás	3 682 311,- Ft ²
BEVÉTELEK ÖSSZESEN	141 712 873,- Ft

- 6) A Magyar Helsinki Bizottság tisztségviselői közül dr. Pardavi Márta kapott munkabér jellegű juttatást. Dr. Pardavi Márta bérjellegű juttatásának havi nettó összege átlagosan 591 600,- Ft volt.
- 7) A Bizottság kiemelten közhasznú tevékenysége a Khtv. 26. § c. pontja alapján, hogy
11. elősegítse a hátrányos helyzetű csoportok társadalmi esélyegyenlőségének megvalósulását,
12. fellépjen az emberi és állampolgári jogok védelmében,
13. támogassa a magyarországi és határon túli nemzeti és etnikai kisebbségek jogainak teljes körű érvényesülését.

E célok és feladatok megvalósítása érdekében a Bizottság ingyenes jogi tanácsadást, szükség esetén jogi képviselőt biztosít azoknak a személyeknek és csoportoknak, akiknek és amelyeknek emberi, közösségi jogait sérelem érte; érdekükben fellép a nyilvánosság előtt is.

8) A Magyar Helsinki Bizottság 2007. évi tevékenységének leírását lásd külön mellékletben.

Budapest, 2008. május 31.

dr. Kádár András Kristóf
társelnök

dr. Pardavi Márta
társelnök

Magyar Helsinki Bizottság

Magyar Helsinki Bizottság

A MAGYAR HELSINKI BIZOTTSÁG TEVÉKENYSÉGE 2007-BEN

1. Jogi segítségnyújtó programok

A Magyar Helsinki Bizottság jogi segítséget nyújt a hozzá fordulóknak: mindenekelőtt a hatóságok által elkövetett jogsértések áldozatainak, a fogvatartottaknak és a nemzetközi szerződések alapján védelemre szoruló külföldieknek.

A jogi segítségnyújtásról szóló, 2004 áprilisában hatályba lépett törvény alapján 2004 szeptembere óta a Bizottság – élve a törvény által a civil szervezetek részére biztosított lehetőséggel – az IRM Igazságügyi Hivatalának Jogi Segítségnyújtó Szolgálatával együttműködve nyújt jogi segítséget. A Bizottság a jogi segítségnyújtást szakterületére korlátozottan és havonta legfeljebb 5 ügyben vállalja: a Bizottsággal együttműködő ügyvédekkel kereszttul menedékjogi eljárásokban, egyes idegenrendészeti eljárásokban (kiutasító határozat elleni felülvizsgálati kérelem és az idegenrendészeti őrizetben lévő ügyei), valamint a fogvatartottak jogszabályban biztosított jogainak érvényesítése terén nyújt jogi segítséget.

1.1. Jogi segítségnyújtás emberi jogi jogsértések esetén

A Magyar Helsinki Bizottság 1995 óta nyújt **ingyenes jogi segítséget** a hatóságok által elkövetett jogsértések áldozatainak. A jogi segítség a szóbeli tanácsadástól a beadványok előkészítésén át a jogi képviseletig terjed. Kiemelt fontosságúak a rendőri bántalmazással kapcsolatos ügyek: sértetti képviseletet biztosítunk a bántalmazások áldozatainak, és védelmet azoknak a bántalmazottaknak, akik ellen a rendőrség – hivatalos személy elleni erőszakra hivatkozva – feljelentést tett. Igen sok fogva tartott fordult hozzánk a fogvatartás körülményeivel kapcsolatos panaszokkal. A rendőri bántalmazással, fogva tartással kapcsolatos ügyeken túl a Tanácsadó Program számos esetben nyújt segítséget külföldi ügyfeleknek különböző idegenrendészeti (kiutasítás, tartózkodási engedélyek, munkavállalás, bevándorlás) és menedékjogi eljárások során. A lakosság részéről a legkülönbözőbb ügyekben érkeznek megkeresések az igazságszolgáltatással és a hatóságok (rendőrség, önkormányzatok) működésével kapcsolatban tapasztalt sérelmek tárgyában.

2007-ben 302 esetben nyújtottunk szóbeli vagy írásbeli jogi tanácsot, vagy jogi képviseletet, főként rendőri bántalmazással (22 panasz) és a fogva tartás körülményeivel (172 panasz) kapcsolatos panaszok esetén, valamint idegenrendészeti, családjegyzési és menedékjogi eljárásokban (32 panasz).

2007. április 10-én a *Barta kontra Magyarország* ügyben elmarasztalta Magyarországot az Emberi Jogok Európai Bírósága egy vélelmezett rendőri bántalmazás kapcsán. A strasbourgi testület megállapította, hogy a magyar hatóságok nem folytattak érdemi vizsgálatot egy, a Magyar Helsinki Bizottság ügyvédei által képviselt angol állampolgárnak a rendőri eljárás során elszenvedett sérülései miatt tett feljelentése nyomán, és ezzel megsértették az Európai Emberi Jogok Egyezmény kínzást és megalázó, embertelen bánásmódot tilalmazó cikkét (3. cikk). A magyar állam 3000 euró nem vagyoni kártérítést és 3500 euró költségtérítést, azaz összesen mintegy 1,62 millió forintot köteles megfizetni Sophie Bartának. (Az angol állampolgárságú, Magyarországon élő nő 2002-ben került összetűzésbe a magyar rendőrséggel, amikor az édesanyja által vezetett állatmenhelyen azzal a céllal kereste fel őket a körzeti megbízott, hogy – egy utóbb bűncselekmény hiányában megszüntetett eljárásban – előállítsa őket a győri rendőrkapitányságra.) A strasbourgi bíróság döntése általában is felhívja a figyelmet a magyar hatóságoknak a rendészeti szervek elleni panaszokkal kapcsolatban lefolytatott eljárási hiányosságaira.

2007-ben zárult le az a per, ahol a Helsinki Bizottság jogi képviseletet nyújtott *T. M.*-nek, akit kiskorúként 1999-ben lopás vétségének gyanújával vettek őrizetbe, miután megszegte próbára bocsátásának feltételeit. A BRFK Gyorskocsi utcai fogdájából átszállították a BVOP Nagy Ignác utcai intézetébe, ahol jogellenesen, nagykorúval közös zárkában helyezték el. A zárkában először elvették az értékeit, utána megdöböntő brutalitással, napokon

Magyar Helsinki Bizottság

át bántalmazták. Közben orális szexre kényszerítették, és megpróbálták megerőszkolni. Csak akkor mert szólni az öröknek, amikor már az életét féltette. T. M. 15 és fél éves volt, a többiek egy kivételével 18 év feletti. Az öt zárkatárs büntetőpere első fokon 2004-ben zárult le, az elkövetők 7 év 6 hónaptól 3 év 8 hónapig terjedő fegyházbüntetést kaptak. T.M.-nek a büntetés-végrehajtási szervezet ellen indított polgári pere 2007 tavaszán ért véget. A bíróság jogerős ítéletében - Magyarországon ilyen ügyben először - kimondta, hogy a BVOP felelős a zárkában történtekért, és elrendelte egymillió forint kártérítés illetve kamatai, összesen mintegy kétmillió forint megfizetését.

Engel Zoltán súlyos élet elleni bűncselekmény miatt tölti életfogytig tartó szabadságvesztését. Elfogása során gerincét pisztolylövés érte, ezért deréktól lefelé megbénult. Panaszának lényege, hogy a Szegedi Fegyház és Börtönben, ahol 2006 decemberéig volt fogva tartva, olyan zárkában helyezték el, ahol nem volt képes önállóan létezni, így mosakodni és WC-re járni sem. Zárkatársai jóindulatára volt bízva, és a napirend során sem voltak tekintettel speciális helyzetére. Megfelelő sétalehetőséget számára nem biztosítottak, és noha kerekesszékekhez van kötve, a korábbi ügyeivel kapcsolatos eljárások miatti szállítás során veszélyességére hivatkozva bilincsben tartották. Így nem tudott kapaszkodni, és a szállítás során többször kizuhant a székből. A Helsinki Bizottság ügyvédei Engel Zoltán ügyében Strasbourghoz fordultak, ezt követően a panaszost áthelyezték Sopronkőhidára, ahol egy speciálisan mozgáskorlátozottak számára kialakított zárkában helyezték el. Engel Zoltán panaszát (*Engel v. Hungary, Appl. 46857/06*) a strasbourgi székhelyű Európai Emberi Jogi Bíróság 2007 májusában észrevételezésre megküldte a magyar kormány, ügyében döntés 2009 elején várható.

1.2. A Magyarországra érkező menekültek védelme

A menedékkérés jogának tiszteletben tartása és a menekültek befogadásának kötelezettsége számos nemzetközi dokumentumban rögzített emberi jogi alapelv.

2007-ben **ingyenes jogi segítséget** nyújtó országos ügyvédhálózatot működtettünk a Bevándorlási és Állampolgársági Hivatal által fenntartott befogadó állomásokon (Debrecenben, Bicskén és Békéscsabán) és Budapesten. A Határőrséggel 2002-ben aláírt együttműködési megállapodás alapján a Bizottság által megbízott ügyvédek továbbra is rendszeresen látogatták a Határőrség által fenntartott idegenrendészeti fogdákat (2008-tól őrzött szállásokat). A jogi segítségnyújtó tevékenység az Európai Menekültügyi Alap, az Igazságügyi és Rendészeti Minisztérium és az ENSZ Menekültügyi Főbiztosság támogatásával valósult meg.

A Bizottsággal együttműködő ügyvédek jogi tanácsadást minden érdeklődő menedékkérő számára nyújtottak. Ügyfelvételre, azaz a jogi képviselet elvállalására az ügyvédi törvény értelmében nem kötelezhető, és ez a Bizottságnak az együttműködő ügyvédek részére kialakított iránymutatásai között sem szerepelt. Az ügyvédek a Bizottság iránymutatásainak figyelembevételével szabad belátásuk szerint döntöttek a jogi képviselet felvállalásáról. A Bizottság iránymutatásai felhívják a szervezettel együttműködő ügyvédek figyelmét arra, hogy egyes sérülékeny csoportok tagjait (családok, egyedülálló nők, családjuktól elszakadt kiskorúak, kínzás áldozatai, traumatizált személyek) kiemelten kezeljék az ügyfeleknek nyújtott jogi képviselet felvállalása során.

A Bizottság jogi segítő szervezetként 2007-ben továbbra is részt vett az úgynevezett „nép ügyvédje” szolgáltatásban, amelynek keretében menedékkérő jogállású külföldiek is részesülhetnek államilag finanszírozott jogi segítségnyújtásban.

A program az utóbbi 3 évben mintegy 3500 ügyben, 2007-ben 514 esetben nyújtott jogi segítséget a menekülteket befogadó állomásokon, idegenrendészeti fogdákon és Budapesten. Ez a szám csak a rendszeres, vagy az adott ügy behatóbb ismeretét igénylő tanácsadást tartalmazza, az általános tájékoztatás ennél több személyt érintett. A Magyar Helsinki Bizottság jogi segítségnyújtó tevékenysége keretében ügyfeleink közül 2007-ben 29 külföldit ismertek el menekültként és további 24 ügyfél esetében állapították meg az eljáró hatóságok a kiutasítási tilalom fennállását.

2006 legvégén a Magyar Helsinki Bizottság az ENSZ Menekültügyi Főbiztossága Regionális Képviseletével és a Határőrség Országos Parancsnokságával háromoldalú együttműködési megállapodást kötött, amely alapján a Bizottság megfigyelői vizsgálhatják, hogy a menedékkérőknek az országba való bejutáshoz és a menedékkérelm előterjesztéséhez fűződő joga hogyan érvényesül a Határőrség gyakorlatában. A határmegfigyelő megállapodás lehetővé teszi, hogy a Bizottság a határátkelőhelyeken, a zöld határon és a Ferihegyi repülőtéren feltartóztatott külföldiekkel való bánásmódot és joggyakorlatot, valamint különösen a menedékkérő kérelme jogának gyakorlati

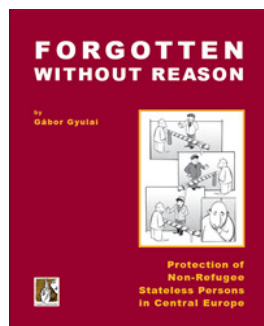
Magyar Helsinki Bizottság

érvényesülését vizsgálhassa 2007-től. A Háromoldalú Megállapodás alapján rendszeres **határmegfigyelő tevékenységet** folytattunk a Ferihegyi nemzetközi repülőtéren, és az ukrán és szerb határszakaszokon, melynek során megbízott ügyvédek összesen 38 alkalommal tettek látogatást az érintett határok határátkelőin, előállító helyiségeiben és idegenrendészeti osztályain. A határmegfigyelő látogatások során az ügyvédek személyesen találkoztak a feltartóztatott külföldiekkel, köztük menedékkérőkkel is, illetve betekintettek a különböző idegenrendészeti eljárások során keletkezett határozatok iratanyagába is.

A Bizottság menekültügyi programjának munkatársai számos **tényfeltáró látogatást** tettek 2007-ben: négy alkalommal idegenrendészeti fogdákon (Nyírbátorban, Nagykanizsán, Kiskunhalason és Győrben) és két alkalommal a bicskei és a debreceni menekülteket befogadó állomásokon. Ezen látogatások célja, hogy a Bizottság munkatársai a helyszínen tájékozódjanak többek között a projektben megbízott helyi ügyvéd munkájáról, valamint elbeszélgessenek a befogadó állomások vezetőivel és az ott dolgozó szociális munkásokkal az általuk tapasztalt problémákról, fejleményekről.

Számos **menedékjogi képzést** tartottunk a menekültügy területén dolgozó civil és állami szervezetek (Bevándorlási és Állampolgársági Hivatal, Igazságügyi és Rendészeti Minisztérium, Határőrség) képviselői, illetve bírák részvételével.

- 2007. január 22-én a menekültügyi perekben történő ügyvédi közreműködésről tartottunk képzést munkatársainknak, a Fővárosi Bíróság két bírójának részvételével.
- 2007. február 12-13-án a győri Széchenyi Egyetem menedékjogi jogklinikájában részt vevő diákok és a Bevándorlási és Állampolgársági Hivatal helyi munkatársai számára tartottunk kétnapos képzést a származási országinformáció kutatásáról és a menekültügyi eljárásban történő felhasználásáról.
- 2007. március 29-30-án hasonló képzés zajlott a Debreceni Egyetemen.
- 2007. július 2-án a menekültügyben dolgozó szociális munkások menekült-, család- és szociális-jogi valamint a hontalansággal kapcsolatos ismereteit bővítettük.
- 2007. július 9-én az Igazságügyi és Rendészeti Minisztérium támogatásával egynapos képzést tartottunk a hontalansággal, illetve az új magyar hontalansági eljárással kapcsolatban, melyen a szakma összes releváns szereplője képviseltette magát.
- 2007. szeptemberében rendezte meg a Magyar Helsinki Bizottság az Európai Menekültügyi Alap által biztosított forrásból három képzési alkalomból álló menedékjogi rendezvénysorozatát, mely a „kiegészítő védelem” kérdéskörével, a kínzás, embertelen, megalázó bánásmód és büntetés fogalmával, valamint az orvosi bizonyítékok menedékjogi alkalmazásával foglalkozott. Mindhárom képzésen képviseltette magát a civil szférán kívül a Határőrség, az idegenrendészeti fogdák törvényességi felügyeletét ellátó megyei főügyészségek, az IRM Migrációs Főosztálya, a BÁH Menekültügyi Igazgatósága és a Fővárosi Bíróság.
- 2007. október 29-én kerekasztal-beszélgetést rendeztünk az idegenrendészeti őrizet, illetve a menedékkérők fogvatartásának kérdéséről, az összes érintett hatóság, a UNHCR regionális képviselője, menekültügyi szakértők, valamint a Helsinki Bizottság menekültügyi ügyvédhálózatának számos tagja részvételével.

2007 júniusában elkészült el "*Forgotten without Reason – Protection of Non-Refugee Stateless Persons in Central Europe*" című regionális összehasonlító tanulmány a hontalanok védelméről. A tanulmány részletesen elemzi a hontalanok védelmét több különböző szempont szerint Magyarországon, Szlovákiában, Lengyelországban és Szlovéniában. A magyar gyakorlat elemzése kiterjed az új idegenrendészeti jogszabályra, a hontalanok jogi-szociális státuszára és az állampolgársághoz való hozzáférésre is. A tanulmány szerzője Gyulai Gábor, a Magyar Helsinki Bizottság munkatársa.

Magyar Helsinki Bizottság

2007-ben – az előző évekhez hasonlóan – a Magyar Helsinki Bizottság szorosan együttműködött más magyar és európai menekültsegítő civil szervezetekkel is, főként az Európai Menekültügyi Tanács (European Council on Refugees and Exiles, ECRE) tagjaival. Partnerként vagy vezető szervezetként több nemzetközi menekültügyi projektben vettünk részt:

- 2007-ben tovább folytatódott a 2004-ben elindított **Refugee Law Reader** (www.refugeelawreader.org), – az első átfogó, internet-alapú menekültügyi szakszöveg-gyűjtemény – működtetése és fejlesztése. A gyűjtemény az összetett és igen gyorsan fejlődő nemzetközi menekültjog tanulmányozásához készült elsősorban egyetemi tanárok, diákok, kutatók és aktivisták részére. A Reader weboldalának 2007-ben több mint 28,000 látogatója volt, a közép-kelet-európai régióban több mint 20 egyetemi menedékjogi kurzus alapjául szolgált az online kiadvány. A projekt keretében 2007-ben végzett tevékenység az UNHCR és az Európai Menekültügyi Alap (Közösségi Fellépések) támogatásával valósult meg.
- Magyar partnerként részt vettünk a „*Networking on the Transposition of the Qualification Directive*” elnevezésű projektben, amelyet a Holland Menekülttanács koordinál és az Európai Menekültügyi Alap (Közösségi Fellépések) finanszíroz, a Kvalifikációs Irányelv átültetését és alkalmazásának gyakorlatát vizsgálja az EU számos tagországában. A projekt 2008 szeptemberében zárul, a kutatás eredményeiről szóló jelentés várhatóan 2008 végén-2009 év elején jelenhet meg.
- A Máltai Jezsuita Menekültszolgálat (Jesuit Refugee Service Malta) partnereként közreműködtünk a migránsok és menedékkérők fogvatartási körülményeit és a fogvatartásra vonatkozó jog környezetet vizsgáló európai összehasonlító kutatásban (*Creating and strengthening a sustainable network of civil society concerning administrative detention of asylum seekers and illegally staying third-country nationals*). A projektet az Európai Bizottság támogatta. A kutatási jelentés letölthető az alábbi internet címről: http://www.detention-in-europe.org/index.php?option=com_content&task=view&id=75&Itemid=88
- A Helsinki Bizottság koordinálta a „*Monitoring access of asylum seekers to territory and procedure at European airports – exchange of experience and best practices*” című nemzetközi kutatást, amely hat európai repülőtéren vizsgálta a menedékkérelmek benyújtásának lehetőségét, a menedékkérők elhelyezési körülményeit. A kutatást lezáró jelentés 2008-ban jelenik meg. A projekt az Európai Menekültügyi Alap (Közösségi Fellépések) támogatásával valósult meg.

2007 áprilisában Budapesten rendeztük meg az immár **7. nemzetközi menedékjogi perbeszédmondó versenyt** a közép-kelet-európai menedékjogi jogklinikák diákjainak. A fiktív menedékjogi esetet feldolgozó joghallgatók elismert nemzetközi menedékjogi szakértőkből álló bíróság előtt fejtették ki érveiket. A bíróság elnöke a nemzetközi menekültjog világhírű szaktekintélye, Professor James C Hathaway volt.

2. A rendvédelmi szervek működésének és a fogvatartás körülményeinek emberi jogi megfigyelése

2.1. Fogda- és börtönmegfigyelő program

Az Országos Rendőr-főkapitánysággal és a Büntetés-végrehajtás Országos Parancsnokságával kötött együttműködési megállapodások alapján a Bizottság **emberi jogi megfigyelő csoportokat küld a rendőrségi fogdákbá és büntetés-végrehajtási intézetekbe**. A program célja, hogy figyelemmel kísérje az előállítottak őrizeteseit, előzetes letartóztatásban lévők és az elítéltek helyzetét, jogaik érvényesülését, kezdeményezze a tapasztalt jogsértések megszüntetését, illetve az európai normákkal ellentétes, korszerűtlen jogszabályok módosítását.

A rendőrségi fogdák és büntetés-végrehajtási intézetek látogatása során a fogvatartottaknak lehetőségük nyílik arra, hogy panaszukkal kapcsolatban a Helsinki Bizottságtól jogi tanácsot kérjenek, továbbá az év során kb. 200 esetben nyújtottunk szóbeli vagy írásbeli jogi segítséget (tanácsot, egyes esetekben jogi képviselést) fogvatartottaknak.

A **fogdamegfigyelő program** keretében a Bizottság megfigyelő csoportjai 2007-ban összesen 101 látogatást tettek az ország különböző rendőrségi fogdáiban, Budapesten és Békés, Bács-Kiskun, Csongrád, Győr-Moson-Sopron, Vas, Zala, Heves, Nógrád, Jász-Nagykun-Szolnok, Pest, Komárom és Veszprém megyékben.

Magyar Helsinki Bizottság

Börtönmegfigyelő csoportjaink összesen 5 büntetés-végrehajtási intézetet kerestek fel 2007-ban:

- 2007. március 7-8.: Heves megyei bv. intézet
- 2007. május 14-16.: Szegedi Fegyház és Börtön
- 2007. augusztus 7-9.: A Fővárosi Büntetés-végrehajtási Intézet II. sz. objektuma (Gyorskocsi utca)
- 2007. október 8-10.: Váci Fegyház és Börtön
- 2007. november 26-28.: Balassagyarmati Fegyház és Börtön

A börtönlátogatásokról készített jelentéseket -- a BVOP-val való egyeztetést követően -- a Helsinki Bizottság honlapján hoztuk nyilvánosságra. A börtönmegfigyelő program 2007-és évének tapasztalatai dr. Tóth Balázs munkatársunk a Börtönügyi Szemlében megjelent írásában foglalta össze. (M. Tóth Balázs: A Magyar Helsinki Bizottság börtönmegfigyelő programjának tapasztalatai 2007-ben. Börtönügyi Szemle, 2008. I., 15-19. old.)

2007-ben a Helsinki Bizottság börtön- és fogdamegfigyelő programját a Trust for Civil Society in Central and Eastern Europe és az Európai Bizottság támogatta.

2.2. A rendőrség igazoltatási gyakorlatának vizsgálata

A Magyar Helsinki Bizottság az Open Society Justice Initiative „Strategies for Effective Police Stop and Search Practices” (STEPSS) programjának magyar partnere. A Bizottság a programot az Országos Rendőr-főkapitánysággal és a Rendőrtiszti Főiskolával együttműködésben valósítja meg.

A program keretében rendőrök és civilek három európai országban – Bulgáriában, Spanyolországban és Magyarországon – közösen vizsgálják, hogy (1) mennyire hatékony eszközként használja a rendőrség igazoltatási jogkörét, és (2) az igazoltatások aránytalanul nagy számban érintenek-e egyes társadalmi csoportokat.

A program célja, hogy a kisebbségeket képviselő szakemberek bevonása, a jogszabályi környezet feltérképezése és az intézkedések végrehajtásának vizsgálata révén a résztvevők támpontokat nyújtsanak egy alternatív igazoltatási gyakorlat kidolgozásához. Fontos cél volt az, hogy a program végrehajtása során javuljon a rendőrség és a kisebbségek közötti viszony és kommunikáció.

A további munkát megalapozó kutatás három helyszínen (Budapest VI. kerület, Szeged és Kaposvár) 6 hónapig tart, 2007 szeptember 17-től 2008. március 17-ig. Az úgynevezett STEPSS nyomtatványon a rendőröknek rögzíteniük kell – többek között – az igazoltatás konkrét okát, azt, hogy követte-e az igazoltatást valamilyen további intézkedés, és azt is, hogy a rendőr megítélése szerint az igazoltatott személy milyen etnikumhoz tartozik. Az igazoltatásokat végző rendőrök mellett az intézkedések során rendszeresen – összesen 36 alkalommal - jelen lesznek civil megfigyelőként a helyi roma közösség képviselői is, akik saját tapasztalataikat is rögzíthetik az intézkedésekről az igazoltatást követően kitöltött formanyomtatványokon.

A kutatási eredmények közzététele 2008 végén várható.

2.3. A rendőrség elleni panaszeljárások reformjának ösztönzése

A Magyar Helsinki Bizottság jogvédő tevékenysége során rendszeresen visszatérő problémaként jelentkezik a rendőrség elleni állampolgári panaszok független vizsgálatának hiánya, a szervezet tapasztalatai szerint a rendőrségi panasz jelenlegi formájában nem tekinthető hatékony jogorvoslatnak. A vizsgálatot végző rendőri szervek a jogvédő szervezetek előtt ismert egyetlen panasznak sem adtak helyt, még olyan esetekben sem, amikor később a bíróság megállapította, hogy a panaszban sérelmezett cselekmény bűncselekmény volt.

Több éve meggyőződésünk, hogy az egyesült királyságbeli Független Rendőrségi Panasztestület (IPCC) működése megfontolandó mintaként szolgálhat arra, hogyan lehet kiváltani Magyarországon is a rendőrség elleni panaszok szervezeten belüli elbírálásának rendszerét. Ezért 2007-ben – a Társaság a Szabadságjogokért jogvédő szervezettel közösen – programot indítottunk a panaszeljárások reformjának ösztönzésére.

Magyar Helsinki Bizottság

2007. április 5-én nemzetközi kerekasztal-beszélgetést szerveztünk Budapesten az IPCC képviselőivel és több közép-európai ország (Bulgária, Csehország, Románia, Lengyelország) emberi jogi szervezeteinek, valamint az érintett magyar szervezetek (rendőrség, ügyészség, bíróság, Igazságügyi és Rendészeti Minisztérium) képviselőinek részvételével azért, hogy áttekintsük a rendőrségi intézkedések elleni panaszeljárások rendszerét és hiányosságait.

Az Igazságügyi és Rendészeti Minisztérium 2007 májusában a miniszterelnök kérésére elkezdte a Rendőrségi törvény azon módosításának kidolgozását, amely jelentősen megváltoztatva a rendőrségi panaszeljárások rendjét, létrehozza a Független Rendészeti Panasztestületet is.

A Helsinki Bizottság és a TASZ 2007 májusi sajtóközleményében üdvözölte a rendőrségi törvény parlamenthez benyújtott azon tervezett módosítását, amelynek elfogadása esetén létrejönne a Független Rendészeti Panasztestület. A jogvédők kifejtették: amennyiben megalakul, a Testület jelentős szerepet tölthet be a rendőrség civil kontrolljának megerősítésében, ugyanakkor figyelmeztettek: elengedhetetlenül fontos, hogy olyan személyekből alakuljon meg a Testület, akiknek szakértelme és a rendvédelmi szervektől való függetlensége garantálja az új panaszmechanizmus hatékony működését. A Testület felállítása jelentősen növelheti a panaszeljárással kapcsolatos állampolgári tudatosságot, és amennyiben a Testület megfelelően látja el a feladatát, megalapozhatja a panaszosoknak az eljárásba vetett bizalmát is. Mindez hosszú távon a sérelmes intézkedésekkel szembeni aktívabb fellépéshez, a rendőrség civil kontrolljának erősödéséhez, és ezen keresztül a rendőrségi tevékenység átláthatóbbá, demokratikusabbá válásához vezethet.

Az Országgyűlés 2007 júniusában fogadta el a Rendőrségi törvény módosítását és rendelkezett a Független Rendészeti Panasztestület létrehozásáról.

A Rendőrségi törvényt a Parlament 2007 őszén újból módosította. A Helsinki Bizottság a jogszabály-módosítás tervezetéhez részletes javaslatokat tett, többek között ismét felhívva a figyelmet a Független Rendészeti Panasztestület mandátuma és eljárása kapcsán további korrekciót igénylő rendelkezésekre.

2007. december 18-án a Bizottság találkozóra hívta meg a Panasztestület leendő tagjait és az egyéb érdekelteket annak érdekében, hogy a létrejövő testület munkáját szakmai információval segítse. A rendezvényen részletesen áttekintettük az angol IPCC létrejöttének és működésének hasznosítható tapasztalatait, vizsgálati jogosítványai és eljárásának egyéb kérdéseit, továbbá a Független Rendészeti Panasztestület eljárása szempontjából igen releváns, az alkotmányos alapjogokat jelentős és csekély mértékben érintő panaszok elhatárolásának kérdéseit.

2008 februárjában az Országgyűlés dr. Kádár András Kristófot, a Magyar Helsinki Bizottság társelnökét a Független Rendészeti Panasztestület tagjává választotta.

A rendőrségi panaszeljárások reformját célzó tevékenységünk a Trust for Civil Society in Central and Eastern Europe és az Európai Bizottság támogatásával valósult meg.

2.4. A rendőrséggel, valamint és a gyülekezési jog érvényesülésének kérdésével kapcsolatos egyéb tevékenységek 2007-ben

Nem intézkednek, csak útbaigazítják a rendőrök azokat a járókelőket, akik a Kossuth tér október 23-a óta „ideiglenesen elzárt műveleti részén” akarnak átvágni – világosították fel 2007. január 30-án a jelvény, azonosító szám nélküli egyenruhások a Magyar Helsinki Bizottság társelnökét, amikor szeretett volna átmenni a Parlament előtti, kordonnal elzárt területen. A Bizottság panaszt tett a budapesti rendőr-főkapitánynál, melyben az intézkedésen túl azt is kifogásolta: míg a terület lezárása 2006. október 23-án jogszerű lehetett, a kordonok „ideiglenes”, máig tartó fenntartása már egyértelműen törvénysértő. A BRFK vezetése elutasította a Helsinki Bizottságnak a Kossuth téri kordon miatt beadott panaszát. A március 14-i határozatban a rendőrség arra hivatkozik, hogy a tér 2006. október 23-i lezárása után folyamatos értékelő-elemző munka során állapították meg, hogy az Országgyűlés működését is fenyegető jogellenes cselekedetek veszélye miatt volt szükség a terület lezárására. 2007. március 22-én a Helsinki Bizottság az országos rendőrfőkapitányhoz fellebbezést nyújtott be a döntés ellen, azzal érvelve, hogy a panasz elutasítása megalapozatlan, a kordon fenntartásáról szóló rendőrségi döntés pedig jogellenes volt. A rendőrség egyebek között az Országgyűlés működésének biztosítására hivatkozik, miközben december 15. és február 15. között az Alkotmány értelmében nincs is rendes parlamenti ülés.

Magyar Helsinki Bizottság

Ráadásul a főkapitány a saját intézkedése elleni panaszt bírálta el, ezért annak elintézésében a budapesti főkapitány a törvény értelmében nem is vehetett volna részt. Az ORFK hatályon kívül helyezte a BRFK döntését és új eljárást rendelt el. Ennek eredményeként a BRFK bár részlegesen, de ismét elutasította a Bizottság panaszát, így a Fővárosi Bíróságnál pert kezdeményeztünk a határozat ellen, amely 2007 végén még folyamatban volt.

A rendőrségi határozatok elleni jogorvoslati kérelemmel párhuzamosan a Helsinki Bizottság az Alkotmánybírósághoz is fordult a kordon ügyében 2007. március 22-én, mivel a Bizottság alkotmányellenesnek tartja a rendőrségi törvény azon szakaszát, amely alapján lehetséges volt közel öt hónapon keresztül lezárni a Kossuth teret. Indítványunk szerint alkotmányos alapjogokat sért, hogy a rendőrség időhatár nélkül úgy zárhat le területeket, hogy a rendőrségi törvény nem határozza meg azokat a szempontokat, amelyek alapján meg lehetne ítélni az intézkedés szükségességét és arányosságát. Nem világos a törvényből az sem, hogy az intézkedés ellen ki jogosult panasszal élni - ez ellentétes a jogorvoslatihoz való alkotmányos alapjoggal is. Ugyanakkor a Helsinki Bizottság szerint az eset arra is felhívta a figyelmet, hogy a rendőrségi törvénynek az a paragrafusa, amely alapján a hatóság öt hónapon át tartotta lezárva Kossuth teret hiányos, és ezért alkotmányellenes, sérti a jogbiztonságot, és a jogorvoslatihoz, a szabad mozgáshoz való jogot és a gyülekezési jogot. Indítványunkban azt kértük, hogy az Alkotmánybíróság állapítsa meg, a szabályozás hiányossága miatt az Országgyűlés mulasztásos alkotmányértéssel követ el.

A Magyar Helsinki Bizottság károsnak és felelőtlennek tartotta a 2007. február 2-án a fideszes országgyűlési és EP-képviselők azon akcióját, amikor a Parlament előtti kordont akarták elbontani. A Bizottság álláspontja szerint a Kossuth téri kordon elbontását jogi úton kell elérni, hiszen egy jogállamban a jogsérelmekre a jogszabályok adta keretek között, a jogi lehetőségekkel élve kell orvoslást keresni. A jogszabályokat az országgyűlési képviselőknek is be kell tartaniuk. A Helsinki Bizottság álláspontja szerint a polgári engedetlenség eszközeihez akkor lehet nyúlni, ha a jog adta lehetőségek kimerültek és a jogszerű cél másként nem érhető el.

2007. február 27-én, a 2006. őszi események tapasztalatai alapján és a 2007. március 15-i rendezvényeken várható feszült hangulat miatt a Magyar Helsinki Bizottság kérdéssel fordult az országos rendőr-főkapitányhoz: megszülettek-e a rendőrségen belül azok az intézkedések, amelyek hozzájárulhatnak a jogsértések megelőzéséhez. A Bizottság szerint elengedhetetlen, hogy a gyülekezések biztosításában részt vevő rendőrök – a hatályos törvényi előírásoknak megfelelően – jól látható azonosító jelet viseljenek. Emellett a civil szervezet szerint szükség lenne olyan részletes szabályozásra is, amely az arányosság elvére figyelemmel is pontosan rögzíti, milyen feltételek fennállása esetén és milyen módon használhat a rendőrség gumilövedéket tömegoszlatás során.

2007. március 9-i közleményünkben felhívtuk a figyelmet arra, hogy a Magyar Helsinki Bizottság aggályosnak tartja a "jogszerű intézkedéssel szembeni engedetlenség" új szabálysértési alakzat sürgős hatályba léptetését és a rendelkezés szabályozási szintjét. A március 6-án kihirdetett új szabálysértési alakzat, amely szerint ötvezer forintig terjedő pénzbírással sújtható, aki a rendvédelmi szerv hivatásos állományú tagja jogszerű intézkedésének nem engedelmeskedik, március 11-étől vált alkalmazhatóvá. Felhívtuk a Kormányt, hogy jogalkotási tevékenysége során az alapvető alkotmányossági követelményeket tartsa tiszteletben, és ne rendelje alá az esetleges napi érdekeknek.

2007. augusztus 3-án dr. Bencze József r. altábornagy, országos rendőrfőkapitány és dr. Kádár András Kristóf, a Helsinki Bizottság társelnöke személyes találkozón tekintette át a Helsinki Bizottság és a Rendőrség kapcsolatát. A találkozót az országos rendőr-főkapitány kezdeményezte az együttműködés értékelése érdekében. A felek áttekintették a Helsinki Bizottságnak a rendőrség tevékenységével összefüggésben folytatott programjait, azok tapasztalatait. Az országos rendőr-főkapitány további támogatásáról biztosította a Helsinki Bizottság -- a felek együttműködési megállapodása alapján folytatott -- fogdamegfigyelése programját és az igazoltatási gyakorlat áttekintését célzó STEPSS programot.

Az ORFK vezetőjének felkérésére 2007 szeptemberében a Magyar Helsinki Bizottság közreműködött a rendőrség által kiadott igazoltatási kézikönyv elkészítésében, amely a rendőri intézkedés szabályairól és az állampolgárok jogairól is tájékoztatást nyújt.

Magyar Helsinki Bizottság

A rendőrségi törvény 2007. szeptemberi tervezetéhez a Helsinki Bizottság részletes észrevételeket fűzött az igazoltatásra, a személy- és létesítménybiztosítási intézkedésre és a kényszerítő eszközök alkalmazására vonatkozó rendelkezésekhez.

2007 októberében a Bizottság társelnöke részt vett az Országgyűlés Emberi jogi, kisebbségi, civil- és vallásügyi bizottságának ülésén, ahol a képviselőknek tájékoztatást nyújtott azokról a büntetőügyekről, amelyekben 2006 szeptemberében elkövetett rendőri bántalmazások kapcsán a Bizottság ügyvédei sértetti képviselőket látnak el. A társelnök arra is felhívta a képviselők figyelmét, hogy jogszabály módosítással lehet csak elérni, hogy a bántalmazást elkövető rendőrök ne szolgálhassanak tovább.

3. A joghoz való hozzájutás és a kirendelt védői rendszer reformjának ösztönzése

A nehéz anyagi helyzetben levő terheltek jogi segítséghez való hozzájutása a büntető eljárásjog egyik fontos garanciális kérdése. A rászorulóknak ingyenes és kellőképpen hatékony jogvédelmének biztosítása állami kötelezettség.

A joghoz való hozzájutás hatékony érvényesülése érdekében a Bizottság a „nép ügyvédje” rendszerbe való bekapcsolódása mellett, a Holland Helsinki Bizottsággal együttműködésben 2004 márciusában indította el a **Büntetőjogi Segítségnyújtási Programot**, amely az empirikus kutatások és a büntetőeljárás résztvevőinek tapasztalatai alapján azt vizsgálta, hogy a magyar kirendelt védői rendszer a gyakorlatban megfelel-e a fenti követelményeknek, biztosítja-e a kellően hatékony védelmet a rászoruló terheltek számára.

A Büntetőjogi Segítségnyújtási Programot a Magyar Helsinki Bizottság és a Holland Helsinki Bizottság koordinálta. A Program gyakorlati kivitelezését a Budapesti Rendőr-főkapitányság és a Magyar Helsinki Bizottság együttműködési megállapodása, valamint a magyar Igazságügyi és Rendészeti Minisztérium és a Budapesti Ügyvédi Kamara tevékeny támogatása tette lehetővé. A Program támogatását a Holland Külügyminisztérium MATRA programja és az Európai Bizottság biztosította.

A program keretében a Bizottság – egy nyilvános felhívást követően – 40 ügyvéddel kötött szerződést arra, hogy ellássák összesen 120 olyan rászoruló terhelte védelmét, akinek az esetében kötelező a védelem a büntetőeljárás törvény értelmében, de jövedelmi és vagyoni viszonyai miatt nincs lehetősége védő meghatalmazására. A program felügyeletét és azon belül a védői tevékenység színvonalának nyomon követését a Budapesti Ügyvédi Kamara, az Igazságügyi Minisztérium és a Helsinki Bizottság egy-egy képviselőjéből, valamint a Helsinki Bizottság által felkért ügyvédekből és egyetemi oktatókból álló héttagú kuratórium végezte.

Több korábban született, a kirendelt védői rendszer strukturális problémáit bizonyító kutatás után a Helsinki Bizottság most nem csak a jelenlegi szabályozás hibáit tárta fel, hanem egy kétéves programban bizonyította, lehetne a gyakorlatban is működőképes rendszert kialakítani a gyanúsítottak védelemhez való jogának érvényesítésére.

A program tapasztalatait összefoglaló, 2007. júliusában megjelent *Védtelenül: Javaslat a magyar kirendelt védői rendszer reformjára* című zárótanulmányban megfogalmazott javaslatok biztosítanák a védők az eljáró hatóságoktól független kirendelését, a felmerülő költségek átláthatóbb kifizetését és az ügyvédi munka minőségének ellenőrzését is.

dr. Kádár András Kristóf, dr. Tóth Balázs, dr. Vavró István: *Védtelenül: Javaslat a magyar kirendelt védői rendszer reformjára* (Magyar Helsinki Bizottság, 2007., ISBN: 978 963 86959 5 6)

Magyar Helsinki Bizottság

4. A jogszabály-alkotási folyamat során tett észrevételek

2007-ban észrevételeket fűztünk a készülő Büntető és Polgári törvénykönyvek tervezeteihez, valamint a menedékjogi és idegenrendészeti törvény és végrehajtási rendeleteik tervezetéhez, a rendőrségről és a jogi segítségnyújtásról szóló törvények módosításaihoz, a gyűlöletbeszéd szabályozásához.

5. Képzés az egyenlő bánásmód követelményéről

A Magyar Helsinki Bizottság 2007. szeptember 24-25-én kétnapos antidiszkriminációs képzést tartott, amelynek témája a magyarországi civilszervezetek és szakszervezetek szerepe a fogyatékkal élőkkel, az etnikai, vallási, életkori kisebbségekkel, valamint a melegekkel szembeni diszkrimináció ellen folytatott küzdelemben. A képzést az Európai Bizottság támogatta, és célja az volt, hogy segítséget nyújtson a civil társadalom képviselői számára a diszkrimináció elleni minél hatékonyabb fellépéshez. A nemzetközi szakértők által kidolgozott képzési program az alábbi témákat érintette: a diszkrimináció fogalma, fajtái; a közvélemény figyelmének felhívása; párbeszéd a kormányzattal; segítségnyújtás a diszkrimináció áldozatai számára; stratégiai pereskedés a magyar jogszabályok és kormányzati politikák nyújtotta keretek között.

Munkatársaink és önkéntesek 2007-ban

Dr. Fazekas Tamás ügyvéd, Gál Anikó pénzügyi munkatárs, dr. Győző Gábor ügyvéd, Gyulai Gábor menekültügyi információs és képzési referens, dr. Iván Júlia programasszisztens, Nino Kemoklidze projektasszisztens, dr. Kádár András Kristóf társelnök, ügyvéd, dr. Kárpáti József ügyvéd, Lastofka János adminisztratív programkoordinátor, dr. Moldova Zsófi programasszisztens, Németh Dóra adminisztratív asszisztens, Novoszádek Nóra jogi előadó, dr. Pardavi Márta társelnök, dr. Pozsár-Szentmiklósy Zoltán jogi előadó, Szabó Tímea programkoordinátor, dr. Tóth Balázs programkoordinátor.

A Bizottság munkáját 2007-ban több önkéntes munkatárs is segítette: Szigeti Péter, Magdeléne Walger (Franciaország), Farkas Éva, Moon Dah (USA), Pia Josephine Siebert (Németország), Berkes Antal, Syed Shujauddin Qadri (Kanada), Zsemlye Zsófi, Tiziano Tomassini (Olaszország), Rác Dominika és Liska Márton.

Támogatóink

A Magyar Helsinki Bizottság céljainak és programjainak megvalósítását az alábbi adományozók értékes támogatása segítette 2007-ban: ENSZ Menekültügyi Főbiztossága, Nyílt Társadalom Alapítvány, Európai Közösség, Európai Menekültügyi Alap, Holland Külügyminisztérium MATRA programja, Nemzeti Civil Alapprogram, Országos Foglalkoztatási Közalapítvány (OFA) „Esélyegyenlőség a munka világában” program, Fischer Ádám, Jutasi és Társa Ügyvédi Iroda, Köves és Társai Ügyvédi Iroda Clifford Chance.

Budapest, 2008. május 30.

dr. Pardavi Márta
társelnök

dr. Kádár András Kristóf
társelnök

Magyar Helsinki Bizottság